

Nyomot hagytak...

Olvasva a megemlékezést Táncos Imréről, szörfözni kezdtem a villanyújságon megjelent cikkei között. 2018 májusában írt egy cikket Sajnovics Jánosról, ekkor jutott eszembe Zoli Bácsi, a tordasi templom, a gyűjtemény és kastély. Korábban írtam Zoli Bácsiról, de ezt az írást nem küldtem el sehová, ott „porosodott” a számítógépen.

Most közzé teszem tisztelem jeléül azokért az emberekért, akik nagy tudásúak voltak, dolgoztak és tettek az emberekért, mint Tánczos Imre, Sajnovics János és Csupor Zoltán Mihály

Egy szalézi szerzetes Csupor Zoltán Mihály (1919-1995)

Az 1980-as években az akkori PM Ellenőrzési Főigazgatóság Kereskedelmi Osztályának Belföldi Társaságok Csoportja (BETÁCS) vizsgálta az egyházakat. Garami Feri kollégám, hívta fel a figyelmem a Fejér megyében lévő Tordas község lelkészére és az Ő magángyűjteményére. Zoli Bácsi gyűjteményét, hazánkban csak kevesen, de annál több külföldi szakember ismerte.

Szalézi szerzetesként, a tanításnak szentelte életét, és a rend feloszlását követően 1954. aug.6-án lett Tordas község katolikus egyházközösségének lelkésze.

Felkeltette érdeklődését a község világhírű szülőtte Sajnovics János jezsuita tudós, nyelvész és csillagász. A Sajnovics család egykori kastélya a templom mellett áll ma is.

Csupor Zoltán gyűjtő- és kutatómunkája kezdetben Sajnovics tevékenységéhez kötődött: megszerezte a tudós híres művének, a magyar és a lapp nyelv rokonságát bizonyító Demonstratio...-nak eredeti kiadását (1770), Sajnovics társának, Hell Miksának a csillagászati évkönyvét 1791-ből, értékes régi térképekre tett szert. Majd egyik téma hozta a másikat, és egyre bővült a gyűjtemény térképekkel, ereklyetartókkal, órákkal, pipákkal, történelmi ritkaságokkal és még sok-sok érdekességgel, amit itt lehetetlen felsorolni.

Értékeit a tordasi templom falához épített kis szobákban és folyosókon tárolta.

Mivel abban az időben szakszervezeti titkár voltam kirándulást szerveztem Tordasra, hogy kollégáimnak is része legyen abban a csodában, amit revizor kollégám és a lelkész megmutatott nekem, sőt kisleányom alsó tagozatos osztályát is elvittem oda.

Zoli bácsi minden alkalommal lelkesen fogadott, mindig mást és mást mutatott meg kincseiből attól függően, hogy kik voltak a látogatók. Derűs történetei, legendái élménnyé tették a látogatást. Elvarázsolt labirintusban érezhettük magunkat a templom köré épített zezugos kis helyiségekben, ahol a következő ajtó csak valamilyen demonstrációs trükkkel nyílt és a villanykapcsolók is rejtve voltak. Zoli Bácsi kutyája és találékonysága őrizte a kincseket.

Mai napig emlékszem a kicsi ágyúra, amit elsütött a fogadásunkra, mivel ő a terület uralkodója és ágyúszóval várta vendégeit, majd megszólaltatta kis templomának orgonáját tiszteletünkre. Láttam ott emberi hajszálakból kivarrt térképet, egy kendőt, ami állítólag Kiss Ernő altábornagy arcát takarta kivégzésekor, csodálatos órákat, szekrénykéket kis rejtekhellyel, képet pápai aláírással, de a bibliát mikrofilmen is, és elmondta hozzá a vendéglátónk azt is, hogy hány mondat, hány szó és hány betű a biblia. Az iskolai osztályból az okoskodó postás apuka, aki nem akarta ezt a látogatást, utólag beismerte, hogy a postamúzeumban sem látott ennyi érdekességet, pedig az csak egy kicsi része a gyűjteménynek.

Aztán egyszer megtudtam, hogy 1995-ben meghalt Zoli bácsi. Sokáig foglalkoztatott a gondolat hová lett a gyűjtemény. Ha én gazdag lennék megkeresném és láthatóvá tenném ezt a csodát fantáziálgattam. Aztán megtudtam, hogy a lelkész Gödöllő városra hagyta a gyűjteményét.

És volt egyszer egy Heller Farkas Önkéntes és Magánnyugdíj Pénztár is, és az egyik értekezleten a gödöllői egyetemen oktató szervezőtársamtól megtudtam, hogy A Gödöllői Városi Múzeum egyik termében állandó kiállítás nyílt, egy reprezentatív válogatás Zoli bácsi magángyűjteményének gazdag anyagából. Láthatóak: barokk kandeláber, XVI. Lajos stílusú ülőgarnitúra, 19. századi főúri női ruha, ónémet állóóra, ereklyetartók sokasága, 1739-ből származó zsebnapóra, Deák Ferenc pipája, a Nemzeti dal egy rózsalevélre írva – a példák jelzik a gyűjtemény sokszínűségét. (Zoli Bácsi azt mesélte, hogy a ruhát Néné viselte Sziszi esküvőjén, de a régészek ezt nem tartják bizonyítottnak, csak azt, hogy abból a korból származik.)

Megvolt hát a következő szakszervezeti kirándulás programja: Gödöllő Sziszi kastély, és a Városi Múzeum

meg a Veresegyházi Medveotthon. Ez 2007. évben történt. A Kirándulás jól sikerült és még volt szerencsém megnézni azt a filmet, amit még Zoli Bácsi életében vettek fel, ahol bemutatta gyűjteményének darabjait. Jó volt látni és még hallani a hangját, de szomorú is voltam az egy teremnyire szűkített kiállítás miatt, sírt a lelkem, a padlason heverő világhírű óragyűjteményért és más csodákért.

De mi lett a templom mellett lévő kastéllyal, amelynek képe az egykori Lánchíd konyak (van, aki még ivott belőle?) címkéjét díszítette?

Besorolt az eltékozolt kincseink közzé. 2006 óta üresen áll, 2008 júliusában eladásra hirdették meg és nem talált gazdára, pedig egykoron jobb napokat látott.

Néhány szóval emlékezzünk a jobb napokra:

A földbirtokokat a hódoltság után Sajnovics Mátyás vásárolta meg. A ma is álló kastély legkorábbi részeit a 17. század végén, a 18. század elején emelték. Ennek a korai épületnek a bővítésére feltehetőleg (II.) Mátyás idejében került sor, és ezt a korszakot tekinthetjük mind a család, mind a település fénykorának. Ekkor élt a család egyik legjelesebb tagja, Sajnovics János jezsuita szerzetes.

Miután a Sajnovics család 1687-ban a terület ura lett, a vallásszabadság garantálásával segítette a település gyors újjászületését. Az 1713-ban kelt úrbéri szerződésnek köszönhetően egy új és virágzó korszak köszöntött be Tordason.

Sajnovics (II.) Miklós 1782-ben bekövetkezett halála után lánya és annak férje örökölte a birtokot. Az ezt követő bő száz esztendőben számos tulajdonosa volt a kastélynak, mígnem 1875-ben Dreher Antal megvásárolta az uradalmat. Az épület ma is látható, romantikus és eklektikus formákat, valamint a Tudor-kor formaelemeit felhasználó külső képét ekkor nyerte el. Ekkor került sor a kastély teljes körű belső átalakítására is. Az épület a kerti homlokzati részén látható a Dréher címer. A díszterem faburkolatotú, mennyezete kazettás. A család versenylovait ábrázoló olajfestmények lettek benne elhelyezve.

Az 1930-as években egy igazán illusztris vendége volt a tordasi kastélynak: György walesi herceg (akit később VI. Györgyként angol királlyá koronáztak). Talán az ő érkezése is indokolta azt a felújítást, amit ekkoriban valósítottak meg.

A II. világháború után az épületben előbb úttörőtábor, majd az Aranycsapat edzőtáborát alakítottak ki itt. 1958-tól a Fővárosi Tanács szociális otthona volt. Az épület jelenleg is a főváros tulajdonában áll, 2006 óta teljesen üres.

Katona Erika, Pécs

